

עזמק הפשט עיונים ברש"י

על פי 'לקוטי שיחות' כרך יב

פ' צו

הערות והארות יתקבלו בברכה בטל'

08-6882799 / 050-4125205

או במייל: rizs@neto.bezeqint.net

ניתן גם להזמין לפרשיות נוספות

כל הזכויות שמורות

תוכן העיונים

- (א) בפירושו רש"י (ז, יב) מחדש שקרבן תודה אינו בא אלא על נס, ובזה גופא על ארבעה נסים דוקא / עיקר כוונת רש"י היא ליישב המשך המקראות, אך בדרך אגב מבהיר שלא היו צריכים להביא קרבן תודה בכל יום ויום / רש"י פירט את הנסים כדי לשלול טעות בהבנת הכתוב בתהלים (מזמור קז)
- (ב) הטעם שנאמר "אם על תודה יקריבנו" (ז, יב), ולא נאמר בקיצור "יקריב" / למה הקדים הכתוב את שלמי תודה לפני שלמים סתם, והרי "דיבר הכתוב בהווה" / דיוק לשון רש"י שדוקא בחולה דייק לומר "שנתרפא", ואילו בשאר הנסים כתב רק את מצב הסכנה בלי לפרש את ההצלה
- (ג) רש"י (ז, יב) מפרט את ארבעת החייבים להודות בסדר מיוחד, שאינו דומה להסדר בתהלים וגם לא להסדר בש"ס / את כל הנסים כתב בלשון רבים, ואילו "חולה שנתרפא" כתב בלשון יחיד / משה רבינו דיבר לבני דורו באופן שיתקבל הדבר על לבם, ולכן הזכיר תחילה ענינים שהיו "צרת רבים" ויצאו מהם "על פי ה"

"וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה'. אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסלת מורבכת חלות בלולות בשמן" (ז, יא-יב)

אם על תודה יקריבנו - אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחצושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהן לריבין להודות, שכתוב בהן 'ודו לה' חסדו ונפלאותיו לפני אדם ויזכרו זכתי תודה', אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואין נאכלין אלא ליום ולילה, כמו שמפורש כאן:

צריך ביאור:

הרי "תודה" פירושה הודאה סתם - וכיצד מוכח מפשט הכתוב שמדובר כאן ב"הודאה על נס" דוקא?

ואפילו אם יש הכרח שאין הכוונה אלא להודאה על נס - כיצד מוכח שנכללים בזה דוקא ארבעה נסים אלו?

ואם נאמר שהוכחתו מהכתוב בתהלים (מזמור קז) שנאמר בו "ודו לה' חסדו" ונפרטו שם רק ארבעה סוגי נס - מנלן לפי "פשוטו של מקרא" שהכוונה היא שמביאים קרבן תודה רק על נסים אלו? הרי יתכן שחייבים על כל הנסים, והכתוב מביא דוגמאות בלבד!

ועוד זאת:

גם אם מן הכתוב מוכח שרק על ארבע נסים אלו חייבים בקרבן תודה, למה הוצרך רש"י בפירושו כאן - לפרט את כולם? לכאורה די ומספיק שיביא אחד מהם בתור דוגמא - וירמוז לשאר הנסים על ידי ציון "וכו" - כפי הרגיל בכגון דא בפירוש רש"י על התורה (שאינו ספר הלכות ודינים, כמובן)!

שלמי תודה

והביאור בכל זה:

לאחר הכתוב "וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה" לא נאמרו שום פרטים בענין "זבח השלמים", אלא נאמר מיד: "אם על תודה יקריבנו" - ולכאורה לא מובן מה ענינו של הפסוק "וזאת תורת זבח השלמים", שנראה כמיותר (והרי דיני "זבח השלמים" נתבארו כבר בפרשת ויקרא), והיה צריך להתחיל מיד: "אם על תודה יקריב".

וזו כוונת רש"י בפירושו כאן, שבא ומפרש: "אם על דבר הודאה .. נדר שלמים הללו שלמי תודה הן" - שהתיבות "אם על תודה" באות בהמשך לפסוק "וזאת תורת זבח השלמים", היינו שבפרשה זו בא הכתוב להוסיף עוד סוג ופרט בתוך "זבח השלמים" שעליו דובר בפרשת ויקרא, והוא קרבן תודה, שישנם בו כמה פרטי דינים שאינם בשאר שלמים.

ופירוש זה מוכח מלשון הכתוב "אם על תודה יקריבנו" - שפירושו יקריב את אותו "זבח השלמים" האמור בכתוב לפני זה, וכאילו כתוב "אם על תודה יקריב את זבח השלמים" דינו כך וכך.

והנה, אף שענין זה הוא עיקר החידוש בפירושו על הכתוב, מכל מקום ממשיך רש"י ומוסיף בדרך אגב גם דבר המובן מאליו, והוא שהחיוב להביא קרבן תודה הוא רק על ארבעה נסים אלו.

'תודה' - רבה רבה!?!...

וטעמו בזה:

מובן בפשטות שתמיד צריכים להודות להקב"ה על כל הטוב שהוא גומל לכל יחיד ויחיד, כי כל אחד ואחד מבני ישראל מאמין בה' ויודע שכל מה שיש לו, גם אם בא לו בדרך הטבע - הרי זה בא מהקב"ה. וכמו שיש להודות לכל נותן מתנה טובה יהיה מי שיהיה, על אחת כמה וכמה שחייבים להודות למלך מלכי המלכים הקב"ה על מתנותיו הרבות לכל אחד ואחד בכל יום תמיד. ולכן סידרו חז"ל להודות ולהלל ולשבח לקב"ה בכל יום ויום בתפלות וברכות וכו'.

לפי זה נמצא, לכאורה, שכל אחד מבני ישראל יתחייב להביא קרבן תודה בכל יום ויום (או כמה פעמים ביום) - והרי זה דבר בלתי מתקבל על הדעת (ואפילו אם נאמר שמספיק פעם אחת בשנה על כל השנה - גם זה הוא חידוש גדול שהיה הכתוב צריך לפרשו).

לכן גם בפשוטו של מקרא מוכרח לומר שלא על כל הודאה חייבים קרבן תודה, אלא על הודאה שאינה רגילה - היינו שהתודה באה רק "על דבר הודאה על נס שנעשה לו".

אבל בזה עדיין לא די:

הרי יודעים אנו שבמשך הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר נתן להם הקב"ה בכל יום לחם מן השמים באופן ניסי; כן היה להם בארה של מרים; וכן היה להם ענן תמיד לשמרם מכל הענינים הבלתי רצויים - שכל אלו הרי הם נס. ואם על כל נס מחוייבים להביא קרבן תודה, נמצא שכל אחד מישראל (שהיו יותר מששים רבוא) נתחייבו והקריבו קרבן תודה בכל יום ויום!...

ארבעה (בלבד) צריכים להודות

לכן בהכרח להוסיף שלא על כל נס חייבים בקרבן תודה, אלא על ניסים מסויימים; וכיון שבמזמור בתהלים שנאמר בו "יודו לה' חסדו" מובאים כמה סוגי נסים, ומפורש שם "ויזבחו זבחי תודה", הרי מובן שזהו בדוקא - שקרבן תודה מביאים רק על הנסים המפורשים באותו המזמור.

זאת אומרת, מאחר שמוכרח לומר שלא על כל נס מביאים קרבן תודה, אלא רק על נס מיוחד; הרי מכיון שבתהלים נתפרשו כמה נסים, מסתבר לומר שהם בדוקא, שרק על נסים הללו מביאים קרבן תודה (ובפרט שנקט ארבעה נסים - ולא אחד או שנים לדוגמא).

ומה שאין רש"י מסתפק בציון כללי להכתוב בתהלים, אלא נדרש לפרט את הדברים - כי הכתוב "ויזבחו זבחי תודה" נאמר בפירוש אצל חולה שנתרפא, והיה מקום לומר שרק חולה שנתרפא חייב קרבן תודה; ולשלול טעות זו מפרש רש"י שכל הארבעה הנזכרים שם חייבים להביא קרבן תודה.

[ואם היה רש"י כותב "חולה שנתרפא וכו'", היינו למדים להוסיף רק מה שכתוב לאחרי חולה שנתרפא, היינו יורדי הים, ועדיין לא היינו יודעים על הולכי מדבריות וחבושי בית האסורים (שהם כתובים בתהלים לפני חולה שנתרפא) - ולכן כותב רש"י בפירוש כל הארבעה שצריכים להודות].

וראה גם לקמן סימן ב.

(חלק יב - צו)

ב

"ויזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה'. אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסלת מורבכת חלות בלולות בשמן" (ז, יא-יב)

אם על תודה יקריבנו - אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהן לריבין להודות, שכתוב בהן 'ודו לה' חסדו ונפלאותיו לפני אדם ויזבחו זבחי תודה', אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואין נאכלין אלא ליום ולילה, כמו שמפורש כאן:

יש לדקדק בדברי רש"י:

א) כדי לבאר את מהלך הפרשה, היה מספיק לומר בקיצור: "אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין ואין נאכלין אלא ליום ולילה כמו שמפורש כאן";

אמנם רש"י מאריך ומפרט את כל הארבעה שצריכים להביא קרבן תודה - "יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא", ואף מביא ראיה מהכתוב בתהלים שמפרט שם ארבעה סוגים אלו ואומר עליהם "ויזבחו זבחי תודה".

ולכאורה¹, מה פשר אריכות זו - הרי רש"י אינו ספר הלכות, שענינו להורות את פרטי הדינים!?

וגם אם ברצונו להמחיש לנו את הענין, היה די בהבאת אחד הסוגים בתור דוגמא ל"הודאה על נס", ואילו את שאר הסוגים לרמוז על ידי ציון "וכו" - וכדרכו של רש"י בכמה וכמה מקומות - ותו לא!

ב) לכאורה, ענינו של קרבן תודה הוא שהנס הוא המחייב את האדם להביא קרבן לאות תודה לה' שהצילו - אולם רש"י כותב "אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו", היינו, שהיה כאן נדר מצד האדם; וקשה - "נדר" מאן דכר שמיה?

וכל החיים יודוך סלה

ויש לתרץ בזה, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון:

בהדיוק הראשון - למה הוצרך רש"י לפרט את כל ה"ארבעה שצריכים להודות", יש לומר שבזה מתרץ קושי כללי בהכתוב:

הנה לאחר פרשה זו דשלמי תודה, נאמר "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו", והיינו (כפירוש רש"י) "שלא הביאה על הודאה של נס". כלומר: בתחילה מדבר הכתוב על "שלמים" מיוחדים הבאים כקרבן תודה, ואחר כך מדבר על "שלמים" סתם.

ולכאורה, למה הקדים הכתוב פרשת שלמי תודה לפרשת שלמים הבאים בנדר ונדבה סתם - הרי כלל הוא ש"דיבר הכתוב בהווה"², ובפשטות הרי הודאה על נס היא דבר נדיר ואינו "הווה" כל כך (כמו אם מביא סתם נדר או נדבה)?

וליישב זה מפרט רש"י שבהודאה על נס (אין המדובר דוקא על נס יוצא מגדר הטבע לגמרי, אלא) נכללים כל ארבעת סוגים אלו, ולכן מובן שבצירוף כל מקרים

1. ראה גם לעיל סימן א.

2. פרש"י משפטים כא, כח. ובכ"מ.

אלו הרי מדובר בדבר שכיח ומצוי למדי, ויתכן שהוא שכיח ומצוי יותר מסתם "נדר או נדבה".

"אשר נדרתי (כבר) - אשלמה (עכשיו)"

בהדיוק השני - למה נקט רש"י ששלמי תודה באים על ידי שהאדם "נדר שלמים הללו", יש לומר:

הנה כבר העירו במפרשים³ על לשון הכתוב - "אם על תודה יקריבנו"; דלכאורה היה צריך לומר "אם על תודה יקריב"?

ואמנם לפי פשוטו אינו קשה, כי לשון "יקריבנו" מתייחסת ל"זבח השלמים" שבו מתחילה הפרשה. והפירוש הוא⁴: אם את אותו "זבח השלמים" הידוע לנו כבר⁵ - יקריב בתור הודאה על נס (וכאילו כתוב: "אם על תודה יקריב את זבח השלמים"), הרי שישתנה דינו מ"זבח השלמים" הרגיל, ויהיה דינו המיוחד כך וכך;

אמנם להוסיף ביאור, מדגיש רש"י ששלמים אלו באו על ידי נדר - וכוונתו בזה, כי אמנם חיוב הקרבן הוא רק לאחר שנעשה הנס ויצא מהסכנה, אבל המציאות השכיחה בדרך כלל (וכאמור ש"דיבר הכתוב בהווה") היא שהאדם הנמצא בסכנה נודר להביא קרבן זה כבר בשעת הסכנה, שכאשר יציל אותו הקב"ה - יביא קרבן כהודאה.

[וכמו שמצינו ביעקב שנדר להביא קרבן בתור הודאה, עוד בהיותו בעת צרה - "וידר יעקב נדר לאמר וגו' והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלקים"⁶. וכן הוא ביונה: "ואני בקול תודה אזבחה לך, אשר נדרתי אשלמה" וגו'. ועוד].

3. ראה תורת כהנים ובפלי המלבי"ם. ועוד.

4. ראה גם לעיל סימן א.

5. מהסדרה הקודמת - ויקרא ג, א ואילך.

6. ויצא כח, כ.

7. ב, י.

ומעתה יומתק דיוק הלשון "יקריבנו", היינו: יקריב אותנו, את אותו קרבן הידוע לנו מקודם - כי (בדרך כלל) אין כאן מצב חדש של הקרבה ("יקריב בעתיד), אלא שהאדם מקריב את אותו הקרבן שנדר עליו כבר, בעת שהיה בתוך הסכנה.

אפשר לברך 'הגומל' בתוך בית האסורים?

יש להוסיף ולבאר דיוק נוסף בלשון רש"י:

בפירוט ה"ארבעה שצריכים להודות" - הנה בשלושת הראשונים רש"י מזכיר רק את הסכנה עצמה, ואינו מזכיר את ההצלה ממנה: כתב רק "יורדי הים" מבלי לסיים "שעלו (מן הים)", וכן ב"הולכי מדבריות" אינו מסיים "שהגיעו לישוב", וכן ב"חבושי בית האסורים" אינו מוסיף "שיצאו";

אולם בהרביעי נקט רש"י "חולה שנתרפא", היינו, שהוא מזכיר במפורש (לא רק את מצב הסכנה, "חולה", אלא) גם את ההצלה ממנה ("שנתרפא").

והביאור בזה:

בשלושת המצבים הראשונים, מובן מאליהו שחיוב הקרבן בא רק לאחר היציאה מהסכנה, שהרי קודם לכן אין ביכולתם לבוא לבית המקדש (והרי אי אפשר להקריב קרבן כשנמצאים בלב ים, במדבר או בבית האסורים), ואין צורך לומר זאת:

אולם לגבי חולה, יש מקום למחשבה כי מיד כשחלה הטבה במצבו עליו לבוא לבית המקדש ולהביא קרבן תודה (אף שעדיין לא נרפא בשלימות) - ולכן צריך רש"י להבהיר ולחדש: "חולה) שנתרפא", שחיוב הקרבן בא רק לאחר שנתרפא לגמרי, וכפי שמדוייק בלשון הכתוב בתהלים: "ישלח דברו וירפאם".

וכעין זה יש לפרש גם בלשון הש"ס⁸, שביחס ל"יורדי הים" ו"הולכי מדבריות" נתפרש רק מצב הסכנה ולא ההצלה ממנה, ואילו לגבי חולה וחבוש נקטו (לא רק

את הסכנה, אלא גם) את ההצלה - "מי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא":

בש"ס מדבר (לא על קרבן תודה בבית המקדש, כב"פשוטו של מקרא", אלא) על ברכת "הגומל". ובענין זה, הרי כמו שיש מקום למחשבה שגם מי שקצת נתרפא צריך לברך - ולכן נקטו במפורש "חולה ונתרפא", כן היה אפשר לומר שחבוש במאסר צריך לברך ברכה זו (בתוך בית האסורים) מיד כשהוקל משפטו וכדומה - ולכן צריך לומר במפורש "חבוש בבית האסורים ויצא";

אולם ב"יורדי הים" ו"והולכי מדבריות" אין צורך לפרש שהם מברכים רק לאחר שניצלו לגמרי מהסכנה - כי בדרך כלל הם נמצאים באותה הסכנה כל משך זמן היותם במדבר ובים. ודו"ק.

(חלק יב - צו)

"אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסלת מורבכת חלות בלולות בשמן" (ז, יב)

אם על תודה יקריבנו - אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבואי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהן לריבין להודות, שכתוב בהן 'ודו לה' חסדו ונפלאותיו לפני אדם ויזכרו זכרי תודה':

יש לדקדק בהסדר שהביא רש"י את ארבעת הנסים - כי במקורו בתהלים הובא מצב הסכנה של "יורדי הים" אחרון שבכולם, ואילו רש"י הקדים את "יורדי הים" להיות הראשון.

ואמנם, דבר זה - הקדמת "יורדי הים" לפני מצבי הסכנה האחרים - מצינו כבר בש"ס⁹, שגם שם הקדימו את "יורדי הים" לפני האחרים. ובתוספות שם ביארו את הטעם לשינוי זה בין המקרא לבין הגמרא, שבמקרא (בתהלים) סידר את המצבים לפי חומרת הסכנה - ולענין חומרת הסכנה הרי הסכנה שב"יורדי הים" היא פחותה מכולם ולכן נמנה אחרון; ואילו הגמרא סידרה את המצבים לפי מדת היותם מצויים ושכיחים - ולכן מנתה את "יורדי הים" לפני האחרים, כיון שזהו המצב השכיח ביותר.

אבל אין טעם זה מספיק להסביר את השינוי שבדברי רש"י - כי אם אכן רצה לסדר את המצבים לפי היותם שכיחים, הרי היה צריך (וכמו בש"ס) לאחר את "חבואי בית האסורים" לבסוף, כיון שמצב זה הוא הכי פחות שכיח (יותר מאשר "חולה שנתרפא");

אך רש"י לא עשה כן, אלא איחר את "חולה שנתרפא" להיות אחרון, ונמצא איפוא שרש"י נקט בסדר מיוחד, שאינו שווה לא לסדר בתהלים (שהקדים "המסוכנין יותר תחילה") ולא לסדר בגמרא (שהקדים ה"מצויין תחילה"), וצריך ביאור.

"רפאני" או "רפאנו"?

והנה כד דייקת שפיר, אפשר מתוך לשון רש"י עצמו למצוא קצת ביאור להטעם שדייק לסדר את "חולה שנתרפא" אחרון - כי הוא מיוחד בכך שרש"י כותב אותו בלשון יחיד;

בכל המצבים הקודמים כתב רש"י בלשון רבים: "יורדי הים, והולכי מדבריות, וחבושי בית האסורים" - ואילו את זה כתב בלשון יחיד: "חולה שנתרפא". ולכן גם סידר אותו אחרון, בהיותו שונה מכל המצבים הקודמים, שהם בלשון רבים והוא בלשון יחיד.

אך הא גופא קשיא, למה באמת כתב רש"י מצב זה של "חולה שנתרפא" בלשון יחיד, בשונה מכל המצבים הקודמים שכתב בלשון רבים?

[והנה, בש"ס נקטו שנים מהמצבים בלשון רבים - "יורדי הים" ו"הולכי מדבריות", ושנים בלשון יחיד - "חולה ונתרפא", ו"חבוש בבית האסורים ויצא".

וטעם ההבדל מובן בפשטות: בנוהג שבעולם שאין אדם הולך במדבר יחיד אלא בשיירא, וכן הוא ב"יורדי הים באניות" שהוא בקבוצת אנשים דוקא - ולכן נשנו בלשון רבים; מה שאין כן חולה וחבוש בבית האסורים שעל דרך הרגיל היא צרה הבאה על היחיד, ולכן נאמר בלשון יחיד.

אך דברי רש"י, שלגבי בית האסורים נקט לשון רבים - "חבושי בית האסורים", ורק לענין חולה כתבו בלשון יחיד - צריכים ביאור].

(1 ים. 2) מדבר. 3) כלואים

והביאור בזה:

כאשר מטילים על האדם איזה חיוב בקשר למאורע מסויים, הנה אם "בדידיה הוי עובדא", נקל לו ביותר להבין פרטי הענין, טעם החיוב וכו'. והנה כאן מדבר הכתוב

על המצוה כמו שציווה בה משה רבינו את בני דורו, דור המדבר; וכיון שבטבע האדם יותר קל לו לשמוע ולהבין בענין שכבר היה אצלו - לכן כאשר נאמרו לבני ישראל ארבעת המצבים שיש להביא עליהם קרבן תודה, הזכירו בתחילה מאורעות כאלו שנעשו עם בני דור המדבר והיו קרובים אליהם, ורק אחר כך הוסיפו מאורעות כאלו שלא התרחשו עמם והיו עדיין רחוקים מהם.

ומעתה יתבאר לשון רש"י, שכל פרט בו מדוייק ומתאים:

בשלושת המצבים הראשונים נקט רש"י לשון רבים, משום שמצבים אלו אירעו בדור המדבר לכולם יחד, באופן של "רבים". ועל הסדר:

"יורדי הים" - המצב הראשון שהיה לכל בני ישראל יחד, בעת שירדו לים סוף ויצאו ממנו בשלום;

"הולכי מדבריות" - לאחר מכן המשיכו בדרך במדבר, על כל הסכנות שבו, וניצלו מכל הסכנות;

"חבושי בית האסורים" - אחר כך כשנגזר עליהם להתעכב במדבר נחשב להם שהשייה במדבר הגדול והנורא, מקום נחש שרף ועקרב, כחבושי בית האסורים - על דרך לשון הכתוב¹⁰ לגבי הזמן שלפני קריעת ים סוף "ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר", ורש"י פירש שם במשמעות של מאסר בכלא: "כלואים הם במדבר" (אלא שבאותה שעה באמת לא היה כן, ורק פרעה חשב כך בטעות, אולם לאחר מכן כן היה כעין זה).

[ובביאור ענין זה אפשר לומר בשני אופנים.

אפשר לומר, שהכוונה היא לגזירה הכללית שנגזרה על דור יוצאי מצרים להישאר במדבר ארבעים שנה ורק בניהם יצאו משם לאחר ארבעים שנה. ובאמת, גזירה זו נגזרה רק לאחר מכן, ולכאורה בזמן שעליו מדובר כאן בפרשתנו עדיין לא ידעו ממנה!¹¹;

10. בשלח יד, ג.

11. אף ש"ל שכבר היו רמזים וכו' לדבר, שהרי כבר בשירת הים נאמר (בשלח טו, יז) "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", ופירש רש"י: "נתנבא משה שלא יכנס לארץ".

ולכן אפשר לומר באופן אחר, שהכוונה היא לכך שנאמר לבני ישראל שיתעכבו במדבר סיני ארבעים יום עד רדת משה מן ההר¹²].

אולם הנס הרביעי, חולה שנתרפא, לא אירע לבני ישראל בתור "רבים", ובהתאם לכך: הוא נאמר לבני ישראל אחרון, לאחר כל הנסים שהיו קרובים אליהם; ונאמר בלשון יחיד, משום שלא היה זה דבר שהיה משותף לכלל ישראל.

"נחשים ועקרבים יש בו" (זה' מצילנו מידם)

ואין להקשות: הרי המצב של "חבושי בית האסורים" היה אצלם כבר קודם לכן, בעת היותם אסורים בתוך מצרים! ולפי זה היה לו לכתוב תחילה "חבושי בית האסורים", שהרי זה היה מצבם של ישראל בגלות מצרים (ויציאת מצרים הרי קדמה לקריעת ים סוף)? -

כי, מלשון הכתוב בתהלים "יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל", מובן שחיוב ההודאה הוא (לא סתם במי שאסור בתוך מקום ואינו יכול לצאת ממנו, אלא) דוקא במי שחבוש במקום שנחשב ל"חושך וצלמות" (כמו כאן, שהמדבר הוא מקום מסוכן המעורר פחד וחרדה), ואילו במצרים הם ישבו במקום טוב ונוח כשלעצמו, שהרי ארץ גושן היתה מיטב ארץ מצרים, וה"מאסר" לא היה לענין עצם המקום, אלא לענין השעבוד בעבודת פרך - ועל פרט זה לא חייבים בקרבן תודה.

כלומר: ישיבתם של ישראל במצרים לא היתה בבחינת "חבושי בית האסורים", כי ארץ מצרים אינה מקום "חושך וצלמות"; ואילו המדבר הוא מקום סכנה, מקום נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, והסגור במדבר הוא בבחינת "יושבי חשך וצלמות", "חבושי בית האסורים".

ויש להוסיף ולהבהיר, שאין הכוונה שבפועל בני דור המדבר היו מחוייבים להקריב קרבן תודה על יציאתם מים סוף והליכתם במדבר - שהרי אצלם מלכתחילה לא היה שום חשש סכנה, שהרי נכנסו לענינים אלו "על פי ה'", ובוודאי שאין בזה שום סכנה;

12. ראה פ' משפטים כד, יד: "ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם".

אך מכל מקום, מצבים אלו שימשו לבני ישראל "דוגמא חיה" ממצב של סכנה, שבאופן רגיל - היציאה ממנו מחייבת להביא קרבן תודה.

(חלק יב - צו)

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יעקב ב"ר שלום ז"ל אלישביץ
נלב"ע כ' שבט

מרת פעשא חוה ב"ר שלום מיכל ז"ל אלישביץ (פסקין)
נלב"ע י"ח אדר-שני

הרה"ח ר' אברהם דוד ב"ר יעקב ז"ל אלישביץ
נלב"ע כ"ז תשרי

הרה"ח ר' אברהם בן-ציון ב"ר מרדכי ז"ל מייזליש
נלב"ע י"ג טבת

הת' שמואל גרשון ב"ר אברהם בן-ציון ז"ל מייזליש
נלב"ע כ"ט שבט

*

תנצב"ה

ויהי רצון שבקרוב יקויים הקיצו ורננו וגו'